

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՐԻ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵԾՈՒԿԱՆ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

№ 6

ԹՈՐՈՍ ԹԱԴԵՈՍՅԱՆ

**ԼՈՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՀԱՐԹԱՎԱՅՐՈՒՄ**

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՐԻ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿՁՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ 1947

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

№ 6

635.652

10-14.

ԹՈՐՈՍ ԹԱԳԵՈՍՅԱՆ

ԱՅՈՒԳԱՍՏ Է 1981

ԼՈՐՈՒ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՀԱՐԹԱՎԱՅՐՈՒՄ

~~10784~~
A 18925

Տպագրվում է Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի
Նախագահության կարգադրությամբ:

Հայկական ՍՍՌ ԳԱ Պրեզիդենտ Վ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄՅԱՆ

Պրակի խմբագիր՝ Ա. Ն. ԱԶՍՏՅԱՆ

ТОРОС ТАТЕВОСЯН

Возделывание фасоли
в условиях Ленинанканского плато

(На армянском языке)

Изд. АН Арм. ССР. Ереван, 1947 г.

Տեղական պայմաններին հարմարված բարձր բերք տվող լո-
բաղլի կուլտուրաների սորտեր ստանալու հարցը մեր երկրի
հետպատերազմյան շրջանի գյուղատնտեսության վերելքի մեծ
և փառահեղ ծրագրի մի մասն է կազմում:

Ընդհեղենների կարևորությունը սոցիալիստական գյու-
ղատնտեսության ապրանքայնության բարձրացման համար աղ-
ետերն է: Մեր կոլտոգային գյուղացիությունը, ինչպես նաև
քաղաքի ազգաբնակչությունը մեծ կարիք ունեն է ժանազին և
բարձրորակ սպիտակուցային սննդանյութերի:

Մեզ մոտ Սովետական Հայաստանում ազգաբնակչության
սննդի մեջ սպիտակուցային սննդանյութերի զգալի մասը պետք
է լրացվի բուսական ծագում ունեցող սպիտակուցային սննդա-
նյութերով, քանի որ Սովետական Հայաստանում ձկնեղենի ար-
տադրությունը խիստ սահմանափակ է, համեմատած Սովետա-
կան Միության այլ մարզերի ու ռեսպուբլիկաների հետ:

Ընդհեղենների մեջ սոյայից ու արախիսից հետո լոբին
համարվում է ամենալավը թե՛ իր սննդարարությամբ և թե՛ իր
տրակով, օւստի և նրա մշակությամբ պետք է զբաղվել նաև Լե-
ռինական հարթավայրում:

Լոբին պատկանում է թիթեռնածաղկավորների ընտանիքին:
Թիթեռնածաղկավորների ընտանիքին պատկանող բոլոր սպի-
տակուցային սննդանյութերով հարուստ լինելուց բացի հողում
մեծ քանակությամբ ազոտ են կուտակում:

Այս ընտանիքին պատկանող սրտ զուլաբուսների օերմերը
(լոբի, օլոր, ոսպ, սոյա, արախիս, խիսու և այլն) մեր ժողովրդ-
ական սննդի կարևոր մասն են կազմում: Սոյայի և արախիսի
սերմերը տալիս են նաև լավ բուսական յուղ:

Լոբիները իրենց արտաքին ձևով և տժման բնույթով բա-
ժանվում են երկու խմբի.

1. Թուփ կամ կտու
2. Փաթաթվող կամ սարու

ԹՈՒՓ ԿԱՄ ԿՈՒՏ ԼՈՐԻՆԵՐ

Այս լորինները տալիս են ցածր բույսեր՝ 30-ից 45 սմ բարձրությամբ, համարվում են դաշտային տեսակի լորիններ, որոնց մշակումը, ինչպես նաև բերքահավաքը, գյուղատնտեսական տեխնիկայի զարգացման ներկա պայմաններում հնարավոր չափով ենթարկվում է մեքենայացման:

Թուփ կամ կուտ լորինների ծաղիկները ցողունի վրա դասավորված են լինում խիտ և ամփոփ. այս տառնձնատեղությունը ունդերի միաժամանակ հասունանալու համար խիստ կարևոր հատկանիշ է և չափազանց անհրաժեշտ է նաև լորու բերքահավաքի մեքենայացման համար:

Թուփ լորինները ավելի վաղահաս են, քան փաթաթվող լորինները:

ՓԱԹԱԹՎՈՂ ԼՈՐԻՆԵՐ

Այս ձևի լորինները փաթաթվող, շատ բարձր բույսեր են, որոնք իրենց նորմալ աճման և զարգացման համար պահանջում են հենափայտեր—սարուներ: Հաճախ փաթաթվող լորինների բարձրությունը հասնում է 2,0—2,5 մետրի և նույնիսկ ավելի: Փաթաթվող լորինները մշակվում են գլխավորապես բանջարանոցային պայմաններում: Դաշտային պայմաններում փաթաթվող լորինների ցանքերի մշակման աշխատանքների մեքենայացումը հնարավոր չէ: Այս ձևի լորինները համեմատած կուտ լորինների հետ, ավելի խոնավասեր են:

Սարու լորինների հասունացումը տեղի է ունենում ներքևից վերև: Բույսի ներքևի ունդերը ավելի շուտ են հասունանում, քան վերևի ունդերը: Փաթաթվող լորինները ավելի երկար վեգետացիա ունեն, քան թուփ լորինները:

Բացի վերոհիշյալ երկու ձևերից կան նաև կիսափաթաթվող կամ միջանկյալ ձևի լորիններ, որոնք նույնպես մշակվում են դաշտային պայմաններում:

ԼՈՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒՄԸ

Լորին հարավային տաք երկրի բույս է, ջերմության նկատմամբ պահանջկոտ:

Լորու համար, նայած սորաի վաղահասության, ամբողջ վեգետացիայի շրջանում պահանջում է 1500-ից մինչև 3000 աստիճանի սահմաններում ջերմություն:

Սովետական Հայաստանում Լորին մշակվում է մինչև 2000 մետր բարձրության վրա:

Աշխարհագրական տարածման տեսակետից Լորին մշակվում է եգիպտացորենի կուլտուրայի մշակութայնը զուգընթաց: Այն երկրներում կամ ժարգերում, որտեղ եգիպտացորենի մշակումը շատ է տարածված, տարածված է նաև Լորու մշակությունը: Մի շարք երկրներում՝ թե մեղ մոտ և թե արտասահմանում, եգիպտացորենի լայն միջլարքերում Լորի են ցանում և այդպիսով ստանում են միևնույն տարածությունից միաժամանակ երկու կուլտուրայի բերք: Լորու նմանօրինակ մշակումը շատ տարածված է Վրացական ՍՍՌ-ում, նամանավանդ Աբխազիայում:

ԼՈՐԻՆ ԺՈՂՈՎՐԻՒԱԿԱՆ ՄՆՆԴԻ ՄԵՋ

Ըննդիզենների դերը ժողովրդական սննդի մեջ սպիտակուցի բալանսը կարգավորելու խնդրում շատ մեծ է: Սպիտակուցային սննդանյութերի պարունակությամբ Լորին մոտենում է մսին: Օրինակ, ձկանի մեջ սպիտակուցի տոկոսը կազմում է 18—19, մսի մեջ 20—22, իսկ Լորու հատիկների մեջ 20—23, մինչդեռ գյուղատնտեսական ծաղում ունեցող ուրիշ պրոդուկտների, օրինակ ցորենի մեջ սպիտակուցային նյութի պարունակությունը կազմում է 12—14 տոկոս, աշորայի և գարու մեջ՝ 10 տոկոս, իսկ կաղամբի մեջ 1—2 տոկոս: Կարևոր է նաև այն, որ Լորու սպիտակուցների քիմիական կազմը շատ մոտ է մսի մեջ եղած հում պրոտեինի քիմիական կազմին: Լորու պրոտեինի օգտագործումն ու յուրացումը օրգանիզմի կողմից, սովորական մերամշակման պայմաններում, հասնում է մինչև 15 տոկոսի:

Լորու հատիկների կծկալը մաքրելու և լավ մանրացնելու դեպքում պրոտեինի յուրացման գործակիցը ավելի բարձր է լինում:

Բացի այդ լրբին բավականաչափ հարուստ է B վիտամինով, իսկ լուբու կանաչ ունդերը՝ C վիտամինով, լրբին հարուստ է նաև կալցիումի և երկաթի աղերով:

Լոբու դարմանը լավ անասնակեր է ոչխարների, ձկների և խոշոր եղջյուրավոր անասունների համար: Համեմատած ուրիշ կուլտուրաների դարմանի հետ, լոբու դարմանի կերարժեքը բավականին բարձր է: Լոբու դարմանը երեք անգամ ավելի շատ պրոտեին է պարունակում իր մեջ, քան վարսակի դարմանը, ավելի քան երկու անգամ շատ, քան եգիպտացորենի ցողունը:

Մեզ մոտ Հայկական ՍՍՌ-ում վերջին հինգ տարիների ընթացքում լուբու ցանքատարածությունը հետևյալ թվերով է արտահայտվել՝

№ ը/կ.	Տարին	Ցանքատարածություն (հեկտար)
1	1941 թ.	1110
2	1942 թ.	802
3	1943 թ.	965
4	1944 թ.	908
5	1945 թ.	1382

Պետք է նշել, որ համեմատած մյուս կուլտուրաների հետ, ընդեղենների մշակությունը մեզ մոտ բավականին հետ է: Մեզ մոտ ողջ հանրապետություն մեջ ընդեղենների առանձին բավականաչափ խոշոր մասսիվներ չկան: Լոբի ցանում են զիխավորապես հետևյալ շրջանները՝ Էջմիածին, Արտաշատ, Հովսեփբեկյան, Բերիա, Զանգիբադուր, Վեդի, Նոյեմբեկյան, Շամշադին, Աշտաբակ, Գորիս, Կոտայք, Ղափան, Մեղրի և մի քանի այլ շրջաններ: Բացի այդ նշված շրջաններից լոբի այս կամ այն չափով ցանում են նաև ուրիշ շրջաններում, սակայն այդ տեղերում լոբու մշակությունը կրում է բանջարանոցային բնույթ և մշակվում է գլխավորապես կանաչ լոբի ստանալու համար: Օրինակ, Ստեփանավանում և Կիրովականում ցանում են փաթաթվող ձևի լոբիներ բանջարանոցային պայմաններում: Բնական է, որ այդ

շրջանների պայմանները նպաստում են, որպեսզի այդ տեղե-
րում մշակվի սարու լոբի, քանի որ հենափայտեր ձեռք բերելը
այնքան դժվար չէ, ինչպես լինում է Աշտարակում, Էջմիած-
նում, Կոտայքում և մյուս ոչ անտառային շրջաններում: Լենի-
նականի հարթավայրում ընդեղեններ ընդհանրապես շատ քիչ են
մշակել, չեն մշակել նաև լոբի:

Առաջին անգամ Լենինականում լոբու մշակման փորձեր
ղրվել են նախկին Համաժողովնական Բուսաբանական Ինստի-
տուտի տեսակափորձադաշտում 1931—1934 թվերին: Փորձերը
ղրվել են անջրդի պայմաններում:

Փորձարկված մի շարք սորտերի մեջ հատիկի ամենաբարձր
բերքը հետևյալն է եղել:

№№ ը/դ	Տարին	Միջին բերքը ց/հ.
1	1931 թ.	5,5
2	1932 թ.	1,42
3	1934 թ.	2,64

Ինչպես տեսնում ենք փորձարկման երեք տարվա ավալ-
ներից, Լենինականի հարթավայրում դեմի պայմաններում լո-
բու մշակումը հնարավոր չի, քանի որ լոբին որքան զգայուն է
ջերմության նկատմամբ, նույնքան և պահանջկոտ է խոնավու-
թյան նկատմամբ: Ելնելով վերոհիշյալ ավալներից մինչ այժմ
տիրում է այն կարծիքը, որ Լենինականի հարթավայրում լոբու
մշակումը հատիկ ստանալու համար ոչ մի հեռանկար չունի: Հայ-
կական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի Լենինականի փորձա-
դաշտում մեր կատարած փորձերը լրիվ իրավունք են տալիս
ասելու, որ Լենինականի հարթավայրում դաշտային կուլտուրա-
ների մեջ լոբին պետք է զբաղի իր տեղը: Մեր փորձերից
ստացվեցին հետևյալ ավալները՝ տեղական (Կիրովականի
շրջանից բերած) լոբիներից ընտրված որոշ ձևեր 1945 թ.
ավեցին միջինը 11,3 ցենտներ, 1946 թ. 12,4 ցենտներ հատիկի
բերք, որը լոբու համար քիչ բերք չէ:

ԼՈՐՈՒ ԲԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՌԱՋԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Լորին միաժյա կուլտուրա է, խիստ ինքնափուլոյող բույսերի շարքին է պատկանում, լինում է նաև քիչ չափով խաչաձև փողոսում: Հատիկները լինում են տարբեր մեծության: Նրանք լինում են երկամունքաձև, կլոր, երկարավուն, գունը՝ բաղմազան: Յանքից 8—10 օր հետո երևում են առաջին գույգ տերևները: Ծաղիկների դասավորությունը կոմպակտ է: Յանքից 35—40 օր հետո ծաղկում է: Ընդհանուր առմամբ լորին կարճ վեգետացիա ունեցող բույս է: Լորու ամբողջ վեգետացիան Լենինականի պայմաններում տևում է 82—95 օր, նայած սորտին: Վեգետացիայի այս տևողությունը բացի սորտից հաճախ կախված է նաև տարվա կլիմայական պայմաններից: Համեմատաբար խոնավ տարիներին, ինչպես բոլոր կուլտուրաների, նույնպես և լորու վեգետացիան զգալի չափով (5—10 օր) երկարաձգվում է:

ՀՈՂԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Լորին պետք է ցանել լավ մշակված հողամասերում: Լավ է, որպեսզի լորու համար հատկացված հողամասը լինի աշնանից խորը վարած 20—22 սմ: Վաղ գարնանը դաշտային աշխատանքներն սկսելիս հողամասը պետք է անմիջապես փոցխել:

Մինչև ցանքը այդ հողամասում ծլում են մուխոտեր, որոնց ոչնչացնելու համար պետք է կատարել նախացանքային կուլտիվացիա, անհրաժեշտության դեպքում նույնիսկ կրկնավար:

Լենինականի պայմաններում պետք է լորու ցանքի համար հողի մշակումն ու նախապատրաստումը կատարել այնպես, որ մայիսյան հորդ տեղումներից ստացված խոնավությունը կուտակվի հողում, տալով նվաղագույն քանակի զրորշիացում: Յանքից 40—45 օր հետո, մինչև ծաղկումը, լորին սովորաբար չի ջրվում, այդ պատճառով էլ լորու կուլտուրայի համար խիստ կարևոր է պայմանների ստեղծել՝ մայիս, հունիս և հուլիս ամիսների միջնորոտային տեղումները լրիվ չափով օգտագործելու համար: Հողի նախապատրաստումը և այդ հողում անհրաժեշտ քանակությամբ խոնավություն ամբարելը խիստ կարևոր է լորու նորմալ բերք ստանալու համար:

ՅԱՆՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Լորին ցրտի նկատմամբ խիստ զգայուն կուլտուրա է, նա Յելսիուսի — 0,1 աստիճանի տակ վնասվում է, իսկ մինուս 1 աստիճանի ժամանակ ամբողջապես ցրտահարվում: Լորու ցանքի համար հողի ջերմաստիճանը պետք է լինի 8—10, իսկ ծլելու համար ջերմությունը պետք է լինի 10—12 աստիճանից ոչ պակաս:

Լորու ցանքի համար օւլտիմալ պետք է համարել այն ժամկետը, երբ նրա մատղաշ և խիստ զգայուն ծիլերը չեն ենթարկվում ուշ գարնանային ցրտահարություններին: Ուշ գարնան ցրտահարությունները Լենինականում սովորաբար տեղի են ունենում հունիսի առաջին կեսին: Եթե ցրտահարությունը զուգադիպում է խոնավ անձրևային եղանակներին, ապա այդ լինում է խիստ ուժեղ, որից տուժում է ոչ միայն լորին, այլ և բանջարանոցային և դաշտային մի շարք այլ կուլտուրաներ, օրինակ կարտոֆիլը, պամիդորը, կաղամբի նորագիլը սածիլները և այլն:

Ըստ օգերևութաբանական կայանի տվյալների՝ Լենինականում մի շարք տարիներին ուշ գարնանային ցրտահարությունը եղել է,

Տարիներ	Ցրտահարության ժամանակը	Ջերմաստիճանը քառ. Ց.
1941	28/5	— 16
1942	7/6	— 0,3
1943	3/6	— 1,8
1944	11/6	— 0,7
1945	2/6	— 4,6

Ահազատիկ, հաշվի առնելով վերոհիշյալ հանգամանքը Լենինականի հարթավայրի համար լորու ցանքի ամենալավ ժամանակը պիտի համարել հունիսի առաջին տասնօրյակը:

Լորու ցանքը պետք է սկսել հունիսի 5-ից և ավարտել ոչ ուշ քան հունիսի 10-ը: Դա մեր կարծիքով ամենալավ ժամանակն է, քանի որ այդ ժամանակ հողի ջերմությունը 10—12° Ց-ից բարձր է լինում և սերմերի նորմալ ծլելու համար ստեղծվում են ջերմության բարենպաստ պայմաններ: Լորին Լենինականի

հարթավայրի պայմաններում պետք է ցանկ հռենխի առաջին հնգօրյակում՝ նաև նրա համար, որպեսզի նրա մատղաշ ծիլերի հողից դուրս գալը չզուգադիպի ուշ դարձնանային ցրտահարություններին:

Լոբու ծլումը տևում է 8—10 օր, իսկ ցրտահարությունը տեղի է ունենում սովորաբար հունիսի 1-ին կեսում, հետևաբար հունիսի 5-ից հետո ցանված լոբու մատղաշ ծիլերը ցրտահարության ժամանակ դեռևս լինում են հողի տակ: Ի հարկե, սրանով մենք չենք ուզում ասել, որ անպայման ցրտահարություններ լինում են միշտ միևնույն ուժգնությամբ և միևնույն ժամանակ:

ՑԱՆՔԻ ՁԵՂԸ ԵՎ ԽՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Լոբին պետք է ցանկ շարքացանով և լայն շարքերով: Այն պրակտիկային, որ դոյություն ունի մեր կոլխոզներում բնահանրապես ընդեղենները շաղպան փոցիսի տակ ցանկում խնդրում, պետք է վերջ տրվի: Լոբին պետք է ցանկ հացահատիկի շարքացանով, վերնացանք կատարելու միջոցով, շարքը շարքից 45—50 սմ հեռավորությամբ: Ցանքից հետո շարքերը պետք է նոսրացնել, թողնելով 10—12 սմ միջ-բույսային հեռավորություն:

Ցանքը հացահատիկի տասերեք շարքանի շարքացանով կատարելու դեպքում պետք է բաց թողնել միայն առաջին, 5-րդ, 9-րդ և 13-րդ անցքերը (50 սմ միջշարքային հեռավորությամբ), իսկ մնացած բոլոր անցքերը փակել: Որպեսզի բոլոր դեպքերում ամբողջ ցանքի ժամանակ միջշարքային տարածության 50 սմ հեռավորությունը պահպանվի, անհրաժեշտ է առաջնաքաշ անիլը մեկ կողմից 32 սմ դուրս հանել — երկաթացնել: Լոբին կաբելի է ցանել նաև շաքարի ճակնդեղի շարքացանով, բամբակի շարքացանով և հատուկ լուբու կամ բակլայի համար պատրաստված շարքացաններով: Լոբու սերմը պետք է ցանել աշնայիսի խորությամբ, որպեսզի ծիլը դուրսությամբ կարողանա հողից դուրս գալ: Թեթև հողերում ցանքի խորությունը պետք է լինի 4—5 սմ. ծանր հողերում ավելի սաղր, այն է 3—4 սմ: Չոր և թեթև հողերում սերմը պետք է ցանել 5—6 սմ խորությամբ:

Որպես ընդհանուր կարգ խոշոր հատիկ ունեցող լոբիները ցանում են ավելի խոր, քան մանր հատիկ ունեցող լոբիները:

Մեր պայմաններում լոբին 5—6 սմ-ից պակաս խորությամբ չպետք է ցանվի, որովհետև Լենինականի հարթավայրում հողերը ծանր չեն և բացի այդ չորության վախճ միշտ էլ առկա է:

ՑԱՆՔԻ ՆՈՐՄԱՆ

Լոբիներն ըստ իրենց հատիկի մեծության բաժանվում են 3 խմբի: Առաջին խմբի մեջ մտնում են մանրահատիկ լոբիները, որոնց հազար հատիկի կշիւը տատանվում է 200—300 գրամի սահմաններում: Մեկ հեկտար տարածության վրա մանրահատիկ լոբի ավելի քիչ պետք է ցանել, քան խոշոր հատիկ ունեցող լոբի: Մեկ հեկտարի ցանքի նորման մանրահատիկ լոբիների համար պետք է լինի 90—100 կգ: Երկրորդ խմբի մեջ մտնում են միջակ մեծության հատիկ ունեցող լոբիները: Այս խմբի լոբիններն հազար հատիկի քաշը տատանվում է 300-ից—379 գրամի սահմաններում: Յանքի նորման մեկ հեկտարին պետք է լինի 150—200 կգ: Երրորդ խումբը կազմում են խոշոր հատիկ ունեցող լոբիները, որոնց հազար հատիկի քաշը լինում է 280—450 գր: Խոշոր հատիկ ունեցող լոբիների ցանքի նորման հեկտարին պետք է լինի 260-ից 300 կգ:

ՑԱՆՔԻ ԽՆԱՄՔԸ

Լոբին ծլելուց անմիջապես հետո անհրաժեշտ է միջառքային տարածությունները մակերեսորեն փխրեցնել, որպեսզի նորածիլ բույսի արմատների զարգացման համար ստեղծվեն բարենպաստ պայմաններ և կանխվի հողի միջի խոնավության գոյորշխացումը: Լոբու բույսերը 10—12 սմ բարձրության հասնելիս անհրաժեշտ է կատարել թեթև ըռակից — փխրեցում: Միջառքային տարածության փխրեցումն ու մշակումը պետք է կատարվի հաջորդաբար, յուրաքանչյուր անձրևից և ջրելուց հետո, երբ հողը քեշի է եկել: Բոլոր տեսակի միջառքային մշակումների ժամանակ պետք է զգուշ լինել, որպեսզի տերևները

հողով չծածկվեն կամ տերևների վրա հող չթափվի, որովհետև լոբու տերևների վրա հող թափվելը առաջացնում է որոշ բակտերիալ հիվանդություններ: Պետք է զգուշ լինել, որ առավոտները, երբ անձրևների հետևանքով տերևները թրջվել են, լոբու փխրեցում չկատարվի, այլ կերպ այդ թաց տերևների թիթեղի վրա հող կթափվի:

Լոբին բավականաչափ խոնավասեր բույս է: Սովորաբար լոբին սկսում են ջրել ծաղկումը սկսելուց հետո միայն:

Լենինականի պայմաններում հուլիս ամսին, այսինքն լոբու զարգացման կրիտիկական շրջանում, երբ սկսվում է նրա կոկոնակալումը, իսկ տեղումներ չեն լինում կամ լինում են շատ քիչ, պետք է լոբին անաղայման ջրել: Հետագա ոռոգումը պետք է կատարել ունգերը կազմակերպելու և ապա հատիկները լցնելու ժամանակ: Այստիպով, Լենինականի պայմաններում հատիկ սատնալու համար լոբին պետք է ջրել 3—4 անգամ, որը լրիվ կապահովի նրա նորմալ բերքը:

ԲԵՐԲԱՀԱՎԱՔԸ

Լոբու բերքահավաքը կատարվում է այն ժամանակ, երբ քոլեր ունդերը հավասարաչափ հասունացած են լինում և ընդունում են բաց դեղնավուն գույն: Այս տեղի է ունենում, երբ ունդերի միջի հատիկները հասունացման մոմային շրջանը անցկացրել են և իրենց գույնով հասունացած հատիկի տեսք ունեն:

Լոբու հասունացումը չպետք է որոշել միայն ունդերի գույնով, որովհետև այդ ձևով հասունացումը որոշելը խափուսիկ է լինում: Հաճախ լոբու ունդերի գույնը փոխվում և դեղնավուն է դառնում, մասամբ էլ ունդերը չորանում են, սակայն նրանց մեջ հատիկը գեղևս լրիվ հասունացած չի լինում: Միաժամանակ պետք է ուշադիր լինել, որ ունդերը շատ չչորանան և հատիկները չթափվեն, որովհետև լոբիների և առհասարակ ընդեղենների թափվելու հատկութունը բավականին ուժեղ է:

Հավաքված բերքը պետք է անմիջապես տեղափոխել կալ, որտեղ նախօրոք տեղ է պատրաստված լինում դիզելու համար: Հավաքված բերքը դաշտում թողնելու դեպքում տեղի կույնեռ բերքի բավանակաչափ մեծ կորուստ, քանի որ արևի տաք

բարեփոխանքի մեջ լոբու ունդերը չորանում և բացվում են ու հատիկները թափվում: Լոբու կախումը կարելի է կատարել հացահատիկի սովորական կախիչներով, կարգավորելով կախող թմբուկի ատամների բացվածքը: Որպեսզի կախման ժամանակ լոբու հատիկները չփշրվեն, անհրաժեշտ է կախիչի թմբուկի բացվածքը մեծացնել և պտույտների թիվը պակասացնել:

10784
A 18925

ԳՅՈՒՂԱՏՆՑՆԵՍԱԳԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ Ի ԳԾՈՎ

ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Գ. Ս. Գազարյան.—Քիմիական տարրեր տարրերի նշանակութիւնը
բույսերի համար

Ա. Ս. Հառուրդունյան.—Ինչպէս պետք է պահել հանքային պարար-
տանյութը

Կ. Խ. Մարգարյան.—Ֆլուորատնտեսութեան մեջ օդատարածվող թու-
նազար նյութեր

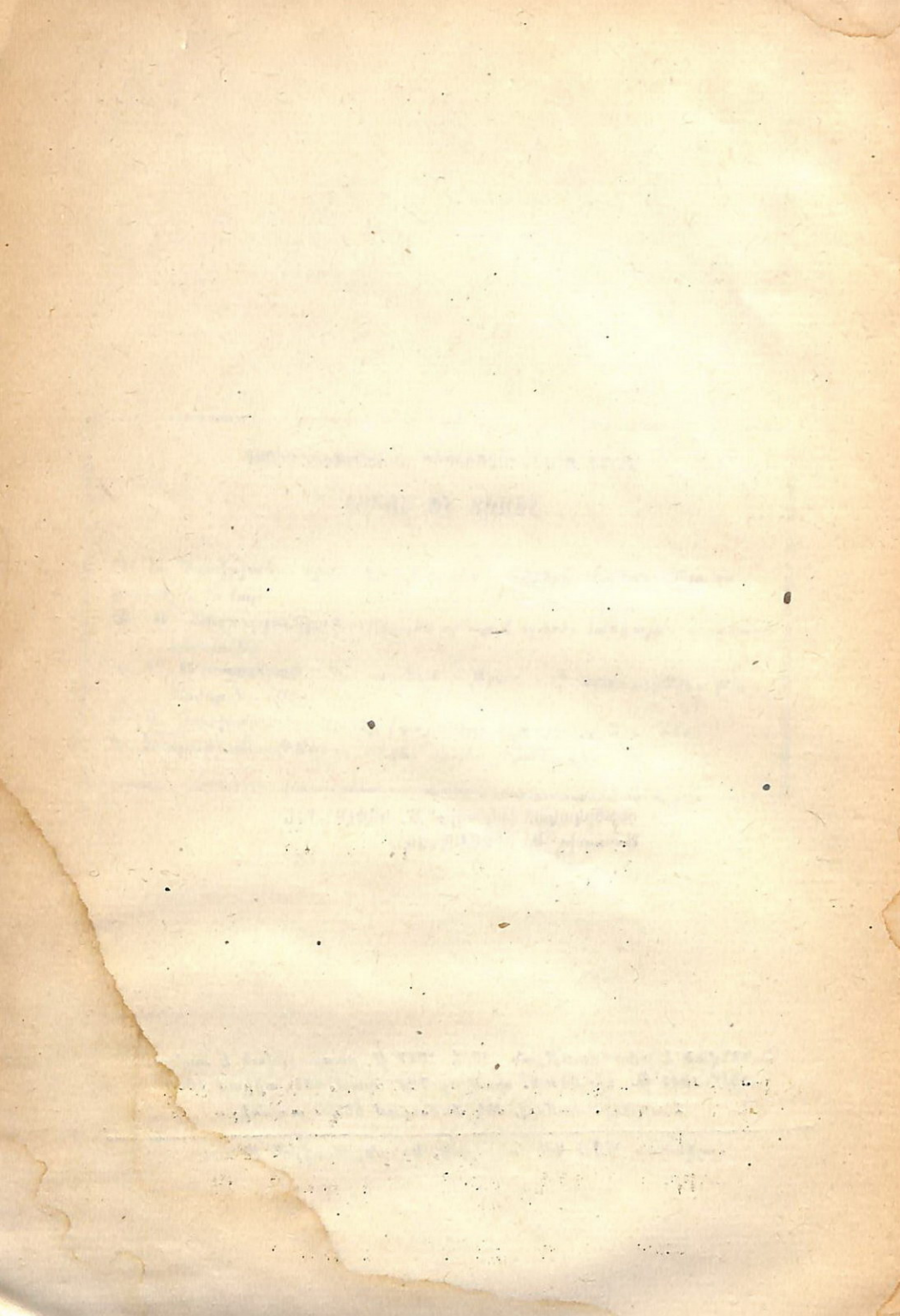
Ա. Ս. Սարխոջյան.—Գազը (պայուհիլ) և պայքարը նրա լրեմ

Դ. Խալարյան.—Թթենու տերեւը որպէս շերամի կեր

Տեխնիկական խմբագիր՝ Մ. ԳՈՓԼԱՆՅԱՆ
Պարագրիչ՝ Ա. ԱՐԶՍՅԱՆՅԱՆ

Հանձնված է արտադրության 10/X 1947 թ. ստացազրված է ուղեւոր
30/X 1947 թ. զՑ 03622. պատճեք 723. հրատ. 465. արկարծ 1090
1 տպագր. մամուլ, մեկ մամուլում 38000 տպանիշ

Հայկական ՍՍՌ ԳԱ տպարան, Երևան, Արշակունի № 104

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0008235

464

A $\frac{\bar{L}}{18925}$

ԳԻՆԸ 2 Ռ.